



Μια μπερδεμένη Ευρωπαϊκή Ένωση

Description

Μαρία Δεμερτζή*

Σε θέματα ασφάλειας, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) δεν μιλά ομόφωνα και τα κράτη μέλη απέχουν πολύ από το να έχουν τους ίδιους στόχους. Ωστόσο, μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και με την προοπτική μιας δεύτερης θητείας Τράμπ στις ΗΠΑ, όλοι συμφωνούν ότι πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερη παρουσία της Ευρώπης σαν σύνολο σε θέματα άμυνας. Το τι ακριβώς είναι αυτό εξαρτάται από πια χώρα προέρχεται κανείς. Το αποτέλεσμα είναι μια συζήτηση που είναι συγκεχυμένη και συχνά μπερδεμένη.

Τίνος πόλεμος είναι αυτός;

Από την αρχή της ρωσικής εισβολής, η στήριξη της ΕΕ προς την Ουκρανία συνόδευε ένα αφήγημα υπαρξιακής απειλής: *ο πόλεμός σας είναι και δικός μας πόλεμος*, έλεγε η ΕΕ στην Ουκρανία, [και εξακολουθεί να της λέει](#). Αλλά, αν ο πόλεμός σας είναι και δικός μας πόλεμος, τότε ίσως η πρόταση του Γάλλου προέδρου Μακρόν να στείλει χερσαία στρατεύματα στην Ουκρανία δεν είναι άστοχη. Και δεν είναι ο μόνος που το υποστηρίζει αυτό. Η πρωθυπουργός της Εσθονίας Κάζα Κάλλας υποστήριξε ότι [«όλα πρέπει να είναι στο τραπέζι»](#) για να δοθεί το σωστό μήνυμα στη Ρωσία.

Αλλά προσοχή στις αβάσιμες απειλές. Πάνω στην ορμή μας να υποστηρίξουμε την Ουκρανία με λόγια και μέσα για την ηρωική στάση της εναντίον της Ρωσίας, μήπως κάναμε αυτόν τον πόλεμο και δικό μας; Η [κοινή γνώμη](#) της ΕΕ εξακολουθεί να υποστηρίζει τον ευγενή σκοπό που πολεμά η Ουκρανία, αλλά δύο χρόνια αργότερα τον

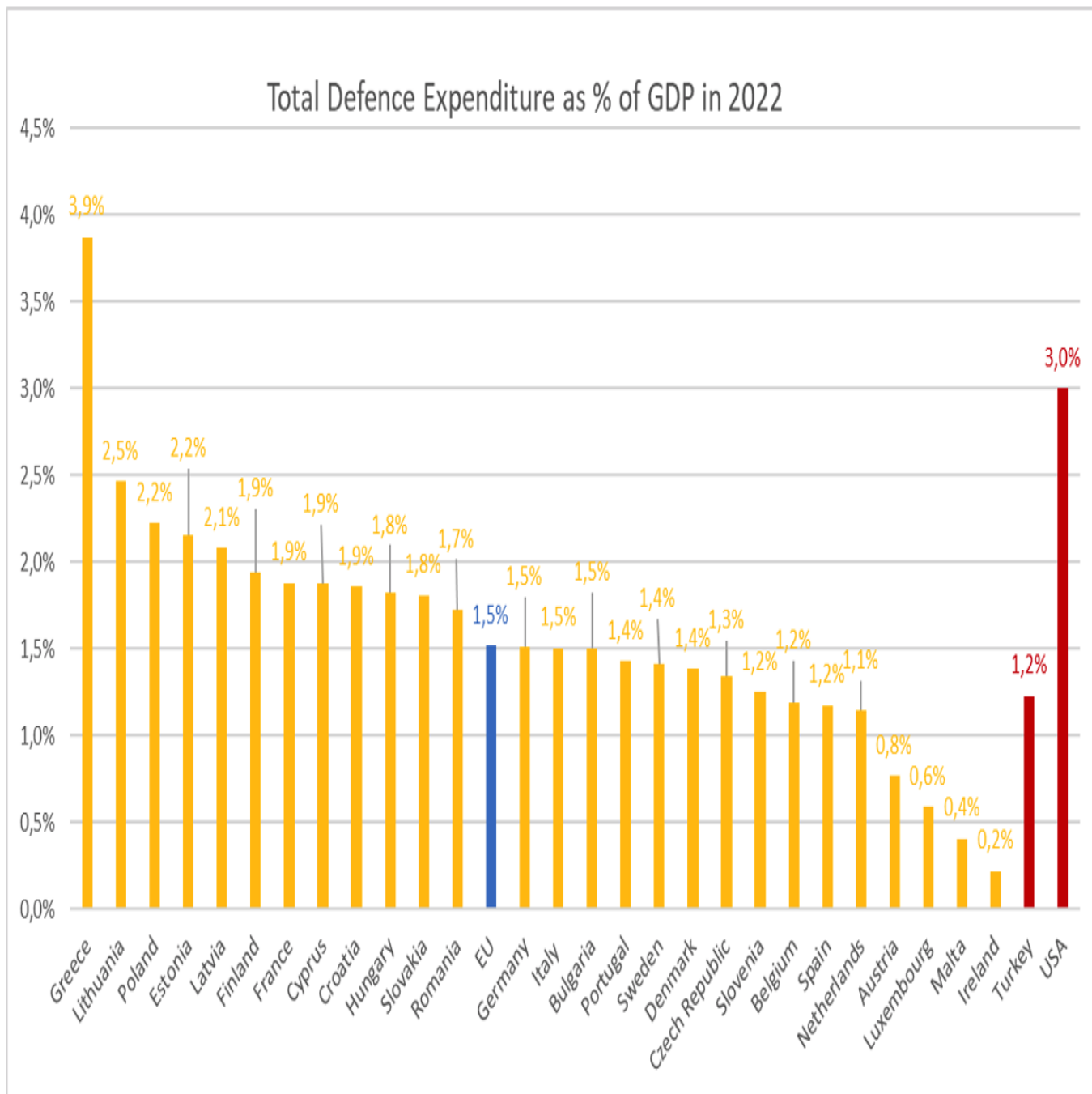
βλέπει επίσης ως οικονομικό βάρος. Ο Γερμανός αντικαγκελάριος Ρόμπερτ Χάμπεκ δεν άφησε περιθώρια παρεξηγήσεων όταν έδωσε μια «[συμβουλή](#)» στους Γάλλους ομολόγους του, προτρέποντάς τους απλά να «...να προμηθεύσουν περισσότερα όπλα» αν θέλουν να βοηθήσουν πραγματικά την Ουκρανία. Είναι ενδιαφέρον πως και οι ΗΠΑ εμφανίζονται [εξίσου αδιάλλακτες](#) στη χρήση χερσαίων στρατευμάτων ως μέρος του NATO.

Τι πρέπει να κάνουμε παραπάνω;

Η ΕΕ δαπανά, κατά μέσο όρο, το 1,5% του ΑΕΠ της για την άμυνα, που ισοδυναμεί με 240 δισεκατομμύρια ευρώ. Αυτό είναι το ήμισυ των αντίστοιχων δαπανών των ΗΠΑ (3% του ΑΕΠ). Μια τέτοια σύγκριση όμως δεν περιγράφει αποτελεσματικά τις δυνατότητες της ΕΕ. Δεδομένου ότι η άμυνα είναι αυστηρά εθνική τόσο ως προς τα μέσα όσο και ως προς τους στόχους, υπάρχει σημαντικός βαθμός διπλής χρήσης δαπανών, και κυρίως δεν υπάρχει [στρατιωτική διαλειτουργικότητα](#), δηλαδή δεν ακολουθούν οι χώρες τις ίδιες προδιαγραφές. Οπότε δεν είναι και δυνατή η άθροιση όλου του εξοπλισμού των χωρών, ως εκτίμηση της πολεμικής δύναμης της Ευρώπης.

Τα κράτη μέλη δίνουν πολύ διαφορετικό βάρος σε θέματα άμυνας και ασφάλειας, αν κρίνουμε από τους αντίστοιχους προϋπολογισμούς τους. Το 2022 αυτοί κυμαίνονταν από το μέγιστο 3,9% του ΑΕΠ στην Ελλάδα και ελάχιστο 0,2% του ΑΕΠ στην Ιρλανδία και μόνο 5 χώρες της ΕΕ ξεπέρασαν το 2% του ΑΕΠ, το όριο υποχρεώσεων που θέτει το NATO. Αν και φέτος συνολικά [18 μέλη](#) του NATO αναμένεται να δαπανήσουν περισσότερο από το 2% του ΑΕΠ τους (συμπεριλαμβανομένων και των ΗΠΑ).

Δεν εκπλήσσει το γεγονός ότι οι περισσότερες από τις χώρες με μεγάλους αμυντικούς προϋπολογισμούς και [υποχρεωτική στρατιωτική](#) θητεία, βρίσκονται στα ανατολικά σύνορα της ΕΕ. Η Αυστρία αποτελεί εξαίρεση με υποχρεωτική στράτευση, αλλά εξακολουθεί να έχει σχετικά μικρό αμυντικό προϋπολογισμό και δεν είναι μέλος του NATO. Όπως και με τα μεταναστευτικά κύματα από το 2015, η γεωγραφική θέση καθορίζει ποιος φέρει το βάρος. Αλλά μια Ευρωπαϊκή Ένωση που θέλει να δώσει το σωστό μήνυμα σε μια πιθανή απειλή από την Ανατολή πρέπει να αυξήσει αισθητά την συνεργασία και τον συντονισμό που θα μειώσει τις διπλές δαπάνες και θα προωθήσει την διαλειτουργικότητα. Όπως είπε κι η πρωθυπουργός της Δανίας Mette Frederiksen «[αν ο κόσμος αλλάζει προς την κατεύθυνση που πιστεύω ότι θα αλλάξει, τότε δεν μπορείτε να ξοδέψετε την δεκάρα σας, ή το δολάριο σας, ή το ευρώ σας, ή την κορώνα σας δύο φορές](#)».



Πηγή: [Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας](#), στοιχεία Τουρκίας από [Statista](#), ΗΠΑ: στοιχεία από [Statista](#)

Ποιο είναι λοιπόν το μεγαλεπήβολο σχέδιο;

Στην τελευταία ομιλία της για την κατάσταση της Ένωσης, (State of the Union), η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής φον ντερ Λάιεν περιέγραψε τη φιλοδοξία για την υλοποίηση μιας Ευρωπαϊκής βιομηχανικής στρατηγικής για την άμυνα. Ο μεγαλύτερος συντονισμός και η συνεργασία στον τομέα της άμυνας μπορούν ασφαλώς να ωφεληθούν

από μια συνεπή στρατηγική που οικοδομείται όσο το δυνατόν νωρίτερα για να υλοποιηθεί εγκαίρως. Αλλά δεν είναι το επικείμενο μήνυμα που πρέπει να δώσει η ΕΕ στη Ρωσία, καθώς ο πόλεμος στην Ουκρανία εισέρχεται στον τρίτο χρόνο του.

Επιπλέον, η έννοια της βιομηχανικής στρατηγικής υποδηλώνει ότι θα αποτελεί μέρος ενός οικονομικού σχεδίου για την προώθηση μιας συγκεκριμένης βιομηχανίας, στην προκειμένη περίπτωση της αμυντικής βιομηχανίας. Εάν η ΕΕ θέλει να αποκρούσει μια μη ασήμαντη απειλή από τη Ρωσία, πρέπει να φροντίσει η ίδια να είναι αυτάρκης σε θέματα άμυνας.

Οι οικονομικοί στόχοι που διαπρέπουν μια βιομηχανική στρατηγική, που βελτιστοποιεί τις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού και απαιτεί ισότιμους όρους ανταγωνισμού, είναι δευτερεύοντες όταν το ζητούμενο είναι η ασφάλεια και η άμυνα. Αναπόφευκτα, δεδομένου ότι η ΕΕ δαπανά σήμερα [περίπου το ήμισυ του αμυντικού προϋπολογισμού της](#) στις ΗΠΑ, αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να αναλογιστεί τι θα σημαίνει αυτό για την διατλαντική της σχέση. Είτε η ΕΕ παίρνει στα σοβαρά το θέμα της άμυνας και εξαλείφει τις εξαρτήσεις της, είτε αφήνει την κάθε χώρα να αποφασίζει από μόνη της.

Η Ρωσία δαπάνησε το 3,9% του ΑΕΠ για την άμυνα το 2023 και αναμένεται να δαπανήσει [το 6% του ΑΕΠ της το 2024](#). Η ΕΕ δεν μπορεί να φτάσει στο ίδιο επίπεδο δαπανών. Αλλά η ΕΕ δεν βρίσκεται όμως σε πόλεμο, και πρέπει να κάνει όλα τα δυνατά για να διασφαλιστεί ότι αυτό δεν θα χρειαστεί. Οι αξιόπιστες ενέργειες απαιτούν πρώτα την υποστήριξη της Ουκρανίας με όλα τα δυνατά μέσα και δεύτερο τον συντονισμό των εθνικών αμυντικών δυνατοτήτων, τουλάχιστον εν μέρει. Δεν είναι δυνατή η πλήρης ευθυγράμμιση των αμυντικών πολιτικών των κρατών μελών, αλλά ένας μερικός συντονισμός είναι δυνατός και θα έδινε το σωστό μήνυμα στη Ρωσία. Το να μιλάμε για την αποστολή χερσαίων στρατευμάτων ή για το πώς να σχεδιάσουμε μια μεγάλη αμυντική βιομηχανία απλώς μπερδεύει την συζήτηση και την εκτρέπει από τις άμεσες ανάγκες της.

** Η Μαρία Δεμερτζή είναι Ανώτερη Ερευνήτρια στο Bruegel, ερευνητικό ινστιτούτο στις Βρυξέλλες. Αυτό το κείμενο δημοσιεύτηκε σε αγγλική έκδοση από το Bruegel και στο Blog της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών.*